

JORD- OCH SKOGSBRUKSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 4/2012 rd

Statsrådets utredning om konferensen om hållbar utveckling i Rio de Janeiro 20—22.6.2012; hållbar och effektiv användning av naturresurser (för debatt i plenum 11.4.2012)

Till utrikesutskottet

INLEDNING

Remiss

Utrikesutskottet sände den 22 februari 2012 statsrådets utredning om konferensen om hållbar utveckling i Rio de Janeiro 20—22.6.2012; hållbar och effektiv användning av naturresurser (för debatt i plenum 11.4.2012) (USP 2/2012

rd) till jord- och skogsbruksutskottet för utlåtande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- överdirektör Veli-Pekka Talvela, jord- och skogsbruksministeriet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

FN:s konferens om hållbar utveckling (Rio +20) äger rum i Rio de Janeiro den 20—22 juni 2012. Konferensen prioriterar två frågor: dels grön ekonomi och avskaffande av fattigdom, dels starkare institutionella strukturer för hållbar utveckling. Under vårens lopp är det meningen att bearbeta slutdokumentet (The Future We Want) och finslipa EU:s ståndpunkter. Frågan om tryggad livsmedelsförsörjning tangerar utskottets ansvarsområde på följande sätt.

Ett hållbart jordbruk är grundbulten i en grön ekonomi. Enligt FN:s matprogram WFP finns det fortfarande över 900 miljoner svältande människor i världen och därmed handlar det alltså om ett enormt problem i ett globalt perspektiv. En tryggad livsmedelsförsörjning kan ses som en kombination av ett lands egen nationella

produktion och internationell handel. Begreppet har också viktiga människorättsliga och säkerhetsrelaterade aspekter. Det inbegriper tillräcklig tillgång till mat och näringsrika livsmedel för ett hälsosamt liv.

Det ingår i en självständig stats grundläggande skyldigheter att se till att livsmedelsförsörjningen är tryggad, menar utskottet. Rätten till mat ingår i rätten till ett människovärdigt liv. En tryggad livsmedelsförsörjning inbegriper också tryggad tillgång till rent vatten. Den är förknippad med en lång rad problem, som befolkningstillväxt, fattigdom, internationella och nationella konflikter, dålig förvaltning, barnarbete, näringsfrågor, matsvinn och klimatförändring. FAO bedömer att produktionen behöver öka med 70 % fram till 2050, i utvecklingsländerna till och med 100 %, för att jordens växande befolk-

ning ska kunna mättas. Köttkonsumtionen har ökat med stigande levnadsstandard och förändrade konsumtionsvanor. Matproduktionen behöver ökas på ett hållbart sätt. Men även med ökad matproduktion kan en okontrollerad befolkningstillväxt resultera i allvarlig och långvarig livsmedelsbrist.

Den globala ekonomiska utvecklingen har betytt ett större ömsesidigt beroende och större ut-satthet för olika slag av störningar och ekonomiska kriser. Fluktuationer i matpriserna påverkas bland annat av klimatförändringen, produktionen av bioenergi, energipriset, demografiska faktorer och otillräckliga investeringar i jordbruk under de senaste decennierna. En plötslig och historiskt sett exceptionell prisstegring på livsmedel och jordbruksprodukter 2008 betydde dramatiskt försämrade villkor för livsmedelsförsörjningen i synnerhet i de minst utvecklade länderna. Situationen har upprepat sig flera gånger av olika orsaker. Störst inverkan har höga priser och prisfluktuationer haft på människor i de allra fattigaste utvecklingsländerna i och med att lejonparten av deras inkomster går till mat. Man räknar med att 70 miljoner människor drevs i fattigdom under den senaste matpristoppen 2010—2011. Det krävs bättre beredskap för matkriser, till exempel kan produktionen höjas på ett hållbart sätt och lagringen av livsmedel förbättras. I framtiden behövs det adekvata internationella matreserver, typ buffertlager och nationella reserver av närproducerad mat för att dämpa effekterna av eventuella matkriser. Man kan också ta fram nya födoämneskällor. I det här sammanhanget spelar också den nationella försörjningsberedskapen in, menar utskottet. Vi måste säkra tillgången till inhemsk mat också under undantagsförhållanden; det betyder att vi måste dela ansvaret för den globala livsmedelsförsörjningen.

Typiskt för livsmedelsmarknaden på senare år har varit starkt fluktuerande priser på jordbruksprodukter. Men högre matpriser ser ut att vara en bestående trend. Att en miljard människor lever på existensminimum verkar också vara en bestående trend. Som utskottet ser det handlar en tryggad global matförsörjning i grunden om fat-

tigdom. I många fattiga länder har prisstegringen på livsmedel resulterat i politiska oroligheter och våld. Prisfluktuationerna hämmar också all utveckling av jordbruket genom att de försvårar långsiktiga investeringar. För att trygga livsmedelsförsörjningen måste det därför en mer konsekvent och övergripande politik till, inte minst inom jordbruk, handel, miljö och utvecklingssamarbete. Det är av största vikt att internationell handelspraxis är opartisk.

När det gäller jordbruksprodukter är det fortfarande en mycket liten del av den totala produktionen som når den globala handeln (i snitt 15 %). Ambitionerna på en multilateral liberalisering av handeln med jordbruksprodukter inom ramen för WTO har hittills inte gett resultat, men de bilaterala handelsavtalen har ökat. Ett alltför stort beroende av livsmedelshandeln kan bli en riskfaktor och en okontrollerad import kan bli ett hot mot inhemska producenters inkomstnivå. En nationellt reglerad marknad kan jämna ut marknadsfluktuationerna och sporra till lokal produktion. En fungerande internationell handel betyder å andra sidan fler exportmöjligheter för konkurrenskraftiga producenter. Att utveckla ett hållbart lokalt jordbruk spelar en nyckelroll för att lösa hungerproblemet, konstaterar utskottet

Utkastet till slutdokument lyfter fram viktiga aspekter på en tryggad livsmedelsförsörjning: hållbar ökning av matproduktionen, stabila priser och marknader, småbrukares och kvinnors villkor, matsvinn samt utbildning och rådgivning. Det är viktigt att investera i jordbruk och landsbygd, förbättra markägarförhållandena och utveckla institutioner och god förvaltning. En säker tillgång till mat och ett hållbart jordbruk föreslås som eventuella mål för hållbar utveckling (SDG) efter 2015. De ska komplettera FN:s millenniemål (MDG), bland vilka ett av de viktigaste är att halvera antalet undernärda fram till 2015. Utskottet ser en säker tillgång till mat och ett hållbart jordbruk som absolut centrala faktorer för en grön ekonomi och som mycket lämpliga utvecklingsmål. Betydelsen av god näring bör dessutom lyftas fram och näringsfrågor integreras bättre i en tryggad livsmedelsförsörjning.

Utkastet till slutdokument från konferensen klargör sambandet mellan flera olika verksamhetssektorer och en tryggad livsmedelsförsörjning. Utöver en hållbar jordbruksproduktion har också faktorer som vattenförsörjning, landsbygdsutveckling, världshavens resurser, energiekonomi, klimatförändring samt ökenspridning och markens utarmning stor betydelse för att trygga livsmedelsförsörjningen. Problemen måste lösas tillsammans eftersom de oftast har ett nära samband.

Klimatförändringen har kommit att spela en allt större roll i den internationella livsmedelsförsörjningen. Klimatförändringen kan innebära att jordbruksskördarna på många håll i världen minskar och att skördekvaliteten försvagas. Ett problem för sig är att den odlingsbara arealen minskar till följd av torka som i sin tur orsakas av klimatförändringen. Förändringarna återverkar givetvis i hög grad på möjligheterna att trygga livsmedelsförsörjningen över hela jordklotet. Klimatförändringen kan emellertid också få positiva effekter inte minst för de nordliga odlingsområdena. Förändringen kan komma att gagna jordbruksproduktionen i Finland, men förändringens snabbhet, de förutspådda stora växlingarna i väderlek med åtföljande extrema fenomen och andra negativa faktorer gör prognoserna mycket osäkra. Klimatförändringen kan motarbetas genom utveckling av jordbruket, t.ex. med metoder för att binda koldioxid och kväve.

Klimatförändringen lyfter fram betydelsen av en hållbar bioekonomi. Det är speciellt viktigt att se till att villkoren till exempel för att producera biomassa i utvecklingsländer är acceptabla i ett miljömässigt och socialt perspektiv och med hänsyn till den lokala matproduktionen. Det förutsätter rättvisa markägarförhållanden.

Det produceras i sig tillräckligt med livsmedel på jorden, men fattigdom och matsvinn betyder alldeles särskilda problem för en tryggad livsmedelsförsörjning. Det finns uppskattningar om att matsvinnet och slöseriet med livsmedel globalt sett ligger nära 50 procent av livsmedelsproduktionen på hela jordklotet. Det är av största vikt att kunna minska matsvinn och slöseri i all livsmedelsproduktion i ett globalt perspek-

tiv. Hela livsmedelskedjan behöver snabbt utvecklas för att minska framför allt matsvinnet. Det ökade svinnet innebär ett enormt slöseri med och missbruk av naturresurser och ger dessutom upphov till onödiga växthusgasutsläpp. Det är en ytterst angelägen miljöåtgärd att minimera livsmedelssvinnet eftersom det enligt nuvarande kunskap är 10 gånger effektivare att förebygga det än att hantera livsmedelsavfall.

Småbrukare i utvecklingsländerna spelar en nyckelroll för att trygga den globala livsmedelsförsörjningen. Mer än två tredjedelar av dem som lever under existensminimum bor på landsbygden. För de flesta är jordbruket den huvudsakliga inkomstkällan. Uppskattningsvis 500 miljoner småbrukare, mestadels kvinnor, producerar mat för omkring två miljarder människor. Jordbruket på landsbygden är den viktigaste faktorn när det gäller att bekämpa hunger och tackla klimatförändringen. Inte minst småbrukarnas beredskap att bekämpa yttre hot bör förstärkas till exempel genom anpassning till klimatförändringen och tillämpning av jordbrukets metoder för att stävja den (bl.a. klimatsmart jordbruk). Det måste effektiva åtgärder till för att hindra att matproduktion och produktion av förnybar energi ställs mot varandra med risk för den lokala matproduktionen. Export av jordbruksprodukter kan bli utvecklingsländernas chans att höja inkomstnivån och förbättra livsmedelsförsörjningen. Det behövs innovation, forskning, utbildning och rådgivning för att ta fram hållbara produktionsmetoder. Det är staternas sak att se till att det finns lagstiftning och infrastruktur som garanterar att marknaden fungerar effektivt och rättvist enligt principerna för hållbart jordbruk.

Ställningstagande

Jord- och skogsbruksutskottet föreslår

att utrikesutskottet beaktar det som sagts ovan och särskilt lyfter fram den roll som ett hållbart jordbruk spelar för en grön ekonomi i kampen mot hungerproblemet som berör inemot en miljard människor och konstaterar att tillgång-

JsUU 4/2012 rd — USP 2/2012 rd

*en till mat är en av människans viktigas-
te grundläggande rättigheter.*

Helsingfors den 16 mars 2012

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jari Leppä /cent
vordf. Lauri Heikkilä /saf
medl. Heikki Autto /saml
Markku Eestilä /saml
Satu Haapanen /gröna
Lasse Hautala /cent
Anne Kalmari /cent

Timo V. Korhonen /cent
Mats Nylund /sv
Kari Rajamäki /sd
Janne Sankelo /saml
Arto Satonen /saml
Reijo Tossavainen /saf
Tytti Tuppurainen /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Jaakko Autio.